

so skoraj pol stoletja bdeli nad našo lepšo prihodnostjo in skrbeli za primerno ideološko podporo in oskrbo vseh naših delovnih ljudi in občanov, je ponekod postalo redko kot inkunabule ali listine, ki jih je grbasti Miklavž iz Gaberja škrabljal v pisarni Celjskih.

Med ključnimi družbenopolitičnimi organizacijami je bila tudi Zveza socialistične mladine, zveza, ki ji je bila, kakor že ime pove, zaupana ideološka vzgoja mladih med 14. in 25. letom starosti. Da je šlo za organizacijo velikega družbenega pomena in priznane kakovosti, je videti še dandanes, saj nekateri njeni najuspešnejši člani še vedno bdijo nad našo lepšo prihodnostjo in skrbijo za primerno ideološko podporo in oskrbo vseh volivcev, enakomerno posejani na obeh krilih strankarskega panteona.

Spodbudo za začetek poglobljenega prikaza šentjurskega občinskega komiteja te organizacije je avtorici ponudilo gradivo samo. Gradivo OK ZSMS Šentjur je namreč edino ohranjeno na celotnem območju 14 upravnih enot, ki jih pokriva ZAC. Spisovno in drugo arhivsko gradivo (stenčasi, fotografije, priznanja) OK ZSMS Šentjur je torej nekakšen pravzorec za delovanje tudi preostalih OK ZSMS, katerih gradivo je za zmeraj izgubljeno.

Avtorica se je inventarja lotila po vseh pravih obrti – začenja s historiatom ustvarjalca, nadaljuje s historiatom arhivskega fonda, sledi pa izčrpen popis. Na koncu sta seznam kratic in krajevno kazalo.

Navadno arhivisti v inventar niti ne uvrščajo veliko več – zlasti pri najboljšežnejšem delu, popisu, se ljubosumno drže "molilnega obrazca": signatura tehnične enote, signatura arhivske enote, naslov, letnica nastanka in tu in tam še obseg gradiva. Redkobešno, korektno in resnobno.

Včasih pa to po arhivistovem mnenju preprosto ni dovolj in bralec ter (morebitni) uporabnik za sivotnimi platnicami resnega inventarja doživita tudi prvo srečanje z gradivom. To srečanje je lahko protokolarno hladno zburjanje strahospoštovanja staroslavskih prič preteklosti, saj v bralca (uporabnika) zro skrbno naličene in fotografirane lepopisne listine in diplome, ovešene s polkilogramskimi pečatnimi skledicami, polnimi pomembnega voska, ali pa skrbno dodelan napad s tistim najsočnejšim, kar uporabnika čaka med gradivom fonda. Zagotavljam vam, da je prvi način popolnoma ustrezen in zadosten, v drugem primeru pa bo bralec z veseljem prelistal (prebral) celoten inventar in ga morebiti vzel v roke tudi tedaj, ko ne bo nujno potreboval točno določenega dokumenta in pisal vloge za izposojlo arhivskega gradiva. Na srečo smo dobili s tem inventarjem žlahtnega predstavnika druge vrste arhivskih pomagal.

Čeprav je mogoče drugi način razširjenega popisa uporabiti za vsakršno arhivsko gradivo, ima tak popis z objavami celotnih dokumentov ali pa odlomkov še posebno draž pri fondih mlajšega obdobja, ko iz za-

pisov vstajajo že zbledele podobe, asociacije in spomini.

Spomini na ... slovesen sprejem v ZSMS (z izletom v Kumrovec vred), na čakanje Titove štafete ali akcije Nič nas ne sme presenetiti, ko smo se "*pripravljali, kakor da bo že jutri vojna, in delali, kakor da bo še sto let mir*". Vse to so podoživeli tudi nekdanji šentjurski mladinci in brigadirji, ki so se zbrali na predstavitvi inventarja v šentjurski knjižnici in prisluhnili avtoričinemu prebiranju najudarnejših odlomkov. Brigadirski kitarist je zabrenkal dve, tri iz tega obdobja (dotlej nisem vedel, da je obstajala tudi slovenska verzija pesmi Jugoslavija!), nekdanji mladinci pa so se razgovorili o stvareh, ki jih popisuje inventar (krepitvi bratstva in enotnosti, prirejanju športnih tekmovanj, štafetovanj, plesov in predvsem o odhodih na mladinske delovne akcije). Zlasti to zadnje je krasilo tiste najbolj prave mladince. Obsežne delovne akcije po vsej Jugoslaviji (na teh so sicer tudi delali) so bile najbolj množične politične šole jugoslovanske mladine. Samo tu in v JLA je obstajal nekakšen enoten jugoslovanski mikrokozmos, dvignjen nad nacionalno determinanto in prežet z nauki o avantgardni Titovi mladini in njenem poslanstvu. Še danes večina nekdanjih mladincev, ki so se udeležili katere izmed "pravih" delovnih akcij, prav to razume kot najpomembnejši del svojega članstva v ZSM, z nostalgijo pa se jih spominjajo tudi kot obdobja, ko so zorele jagode in je bilo dovoljeno zvečer kdaj pa kdaj "v partizane".

Inventar o gradivu OK ZSMS Šentjur je dvoje – je arhivski pripomoček in hkrati pričevanje o času, ki so ga zaznamovale tovrstne organizacije. Prav je, da se je ZAC odločil za objavo izčrpnije verzije tega pomagala, saj nam zaradi uničevanja arhivskega gradiva množičnih organizacij socialističnega obdobja grozi, da bomo o njih dobivali le informacije iz "druge roke" – brez virov pa je pot manipulaciji široko odprta.

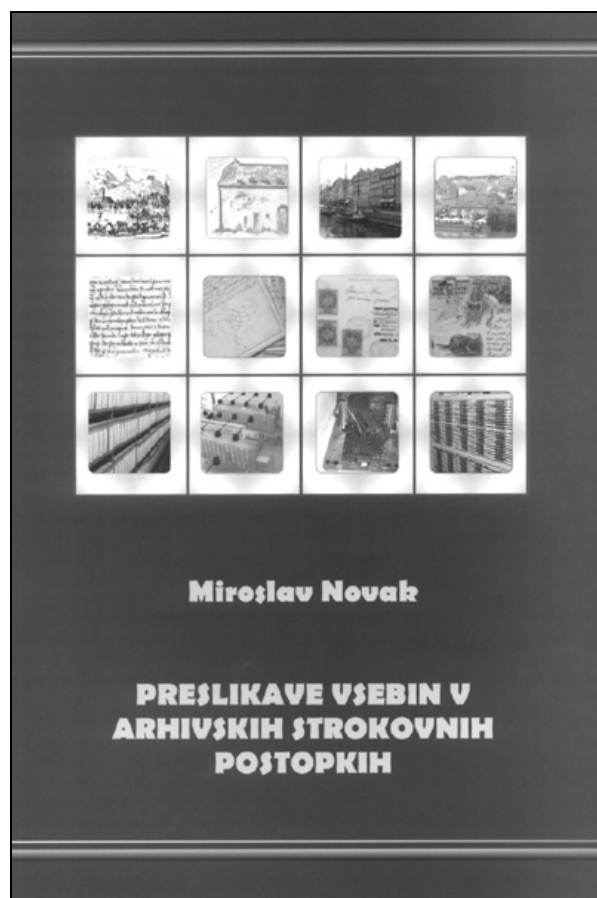
Aleksander Žižek

Miroslav Novak, Preslikave vsebin v arhivskih strokovnih postopkih, Pokrajinski arhiv Maribor, Maribor 2007, 224 strani

V Pokrajinskem arhivu Maribor so leta 2007 izdali publikacijo z naslovom *Preslikave vsebin v arhivskih strokovnih postopkih* avtorja dr. Miroslava Novaka. Knjiga formata B5 obsega 224 strani in je izšla v nakladi 150 izvodov.

Avtor v uvodnem razmišljanju utemeljuje razloge za nastanek dela ter predstavlja osnovno metodo-

logijo, ki jo je uporabil pri obravnavanju kompleksnega področja preslikav v arhivskih strokovnih postopkih ne glede na tehnološke izvedbe ter vsebinske ali postopkovne omejitve. Tako razvija izhodiščni model obravnavanja podatkov na podlagi preslikav zapisanih vsebin. Predstavljeni model je utemeljil na podlagi splošnih zakonitosti splošne komunikacijske sheme (oddajnik, komunikacijski kanal, prejemnik, šum in povratna zveza). Za logično uskladitev zakonitosti arhivskega gradiva s splošno komunikacijsko shemo opredeljuje tega kot komunikacijski kanal v enosmerni komunikaciji z znanim vektorjem, ki poteka izključno med preteklostjo in sedanjostjo. Avtor izvaja nadaljnje modifikacije osnovne komunikacijske sheme ob pomoči substitucije tako, da namesto oddajnika postavlja "izvorni sistem" in namesto prejemnika "ponorni sistem". Na ta način je dobil potreben teoretični model razumevanja množice različnih tehnološko-tehničnih, pa tudi vsebinskih preslikav, ki jih izvajajo arhivski strokovni delavci v arhivskih ustanovah pri strokovnem delu, pa naj gre za popisovanje, objavlanje, fotografiranje, skeniranje, mikrofilmanje arhivskega gradiva ali kakršno koli drugačno prenašanje vsebin arhivskega gradiva iz enega v drugo okolje.

Za uvodnim razmišljanjem se avtor dotika organizacije dela javnih arhivskih služb s posebnim poudarkom na uvajanju strokovnih arhivskih postopkov, v okviru katerih generirajo in oblikujejo ali kako drugače obdelujejo različne vsebine. Ob tem pa je poudaril tudi problem dodeljevanja vlog, ki jih arhivski strokovni delavci opravljajo pri svojem delu v arhivskih ustanovah. Vprašanja, povezana z vlogami in procesi, so na prvi pogled preprosta, a imajo pomembne posledice na številnih področjih. Omenim naj samo racionalizacijo arhivskih strokovnih del, zagotavljanje javne vere ohranjenih dokumentov ter poizvedovanje po arhivskem gradivu in uporabi le tega. Osnovno avtorjevo sporočilo v tem kontekstu je, da so ustrezno razdeljene vloge in strokovni in tehnološko-tehnični postopki prvi pogoj za uspešno izvajanje preslikav vseh vrst v arhivskih ustanovah.

V nadaljevanju so predstavljeni problemi zaradi preslikav vsebin arhivskega gradiva in njihovih kontekstov. Dr. Miroslav Novak je s tem načel področje, za katero marsikdo meni, da je razumljivo in jasno, vendar sodobne teorije upravljanja podatkov v praksi kažejo, da se vse preveč uporabljajo različne "ad hoc" rešitve, ki na informacijski, postopkovni ali tudi podatkovni ravni niso kompatibilne. To pa onemogoča neposredno širšo obdelavo oz. izmenjavo podatkov med različnimi informacijskimi otoki, pogosto celo znotraj posamezne arhivske institucije, kaj šele med različnimi arhivskimi ustanovami.

Pomembno področje v slovenski javni arhivski službi, ki se doslej še nismo poglobljeno lotili iz pravega zornega kota, predstavlja teoretično in praktično zahtevno in obsežno pripravo gesel in oblikovanje geslovnikov in tezavrov. Posebno pozornost namenja oblikovanju tako kontroliranih kot tudi nekontroliranih gesel in nizov le-teh.

Že nekaj časa se v profesionalnih arhivskih ustanovah srečujemo z vprašanjem klasifikacij in klasifikacijskih načrtov. To je široko področje problemov ustvarjalcev dokumentarnega gradiva v upravi, šolstvu, gospodarstvu, družbenih dejavnostih, kot posledica pa tudi v slovenski javni arhivski službi. Tega kompleksnega vprašanja in iskanja skupnih imenovalcev, zlasti v regionalnih arhivih, se v zadnjem času lotevamo z vso resnostjo.

Publikacijo končuje poglavje o oblikovanju kazal, ki predstavlja najbolj reducirane oblike preslikav. Za uporabnika arhivskih informativnih pomagala so zelo uporabna, zato jih ne smemo zanemarjati ne glede na tehnologijo ali način izvedbe preslikav vsebin.

Poglavju Zaključne ugotovitve sledita seznam strokovnih pojmov, ki pojasnjuje številne strokovne izraze, uporabljene v knjigi, in obširni seznam uporabljenih virov in literature.

Mariborski arhivisti so s tem delom utemeljili ob že obstoječih serijah še novo serijo z naslovom Studia

archivistica et informatica. Z njo želijo vzpostaviti potrebno strokovno "območje" za izmenjavo strokovnega znanja, hkrati pa tudi spodbuditi kompleksnejša razmišljanja o strokovnih problemih, rešitvah le teh in praktični uporabi, o strokovni terminologiji in metodologiji arhivskega strokovnega dela,

pa tudi prenosu znanj z drugih področij ter načelih in metodah znanstvenoraziskovalnih dejavnosti v okviru arhivske teorije in prakse.

Slavica Tovšak